

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามกระบวนการนิเทศการศึกษา และเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3

การดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามกระบวนการนิเทศการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ปีการศึกษา 2550 ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ จำนวน 11 คน ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 152 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 163 คน ตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามชนิดประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสภาพข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 5 ข้อ และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานตามกระบวนการนิเทศการศึกษา ขอบเขตเนื้อหากระบวนการนิเทศการศึกษา 5 ขั้นตอน จำนวน 52 ข้อ แบ่งออกเป็น การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ จำนวน 7 ข้อ การวางแผนนิเทศการศึกษาจำนวน 8 ข้อ การสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ จำนวน 10 ข้อ การปฏิบัติการนิเทศจำนวน 16 ข้อ การประเมินและการรายงานผล 11 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ทั้ง 2 ตอน มาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ(%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 การนำเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 โดยการประชุมสนทนากลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 82.21 อายุมากกว่า 51 ปี จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 42.33 ประสบการณ์ในการทำงาน 21 ปีขึ้นไป จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 57.67 และผู้มีระดับการศึกษาปริญญาโทจะมีมากที่สุดจำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 69.33

2. การศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศการศึกษา

ปัญหาการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ของศึกษานิเทศก์ และผู้บริหาร โรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นขั้นตอน พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศการศึกษามีปัญหาเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ 1. การสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ 2. การประเมินผลและรายงานผล 3. การปฏิบัติการนิเทศ 4. การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ 5. การวางแผนการนิเทศ และเมื่อพิจารณาปัญหาการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศทั้ง 5 ขั้นตอนปรากฏผลดังนี้

2.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการมีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาปัญหาเป็นรายชื่อ พบว่า ข้อที่มีปัญหาอันดับสูงสุด คือ ปัญหาบุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการขององค์กร ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง อันดับรองลงมาได้แก่ ปัญหาการเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหาและการประเมินทางเลือกเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนนิเทศการศึกษา ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อที่มีปัญหาอยู่ในอันดับ 3 คือ การจัดเก็บและตรวจสอบข้อมูลที่ต้องการรวดเร็วและทันสมัย ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 การวางแผนการนิเทศการศึกษา มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ข้อที่มีปัญหาอันดับสูงสุด คือ ปัญหาองค์กรได้มีการประสานงานด้านการวางแผนกับบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง อันดับรองลงมาได้แก่ ปัญหาบุคลากรในองค์กรไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อดำเนินการนิเทศในองค์กรทุกครั้ง ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อที่มีปัญหาอยู่ในอันดับ 3 คือ การกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของการนิเทศการศึกษาจากปัญหาและความต้องการที่เกิดขึ้นภายในองค์กร ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

2.3 การสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศ มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ข้อที่มีปัญหาอันดับสูงสุด คือ ปัญหาการกระตุ้นให้บุคลากรสร้างสื่อและเครื่องมือเพื่อใช้ในนิเทศการศึกษา ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับมาก อันดับรองลงมาได้แก่ ปัญหาของ

สื่อและเครื่องมือในการนิเทศการศึกษาไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีปัญหาอยู่ในอันดับ 3 คือ ก่อนนำสื่อและเครื่องมือไปใช้ในการนิเทศการศึกษามีการทดลองใช้เพื่อหาข้อบกพร่องของสื่อและเครื่องมือเสมอ ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

2.4 การปฏิบัติการนิเทศการศึกษา มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีปัญหาอันดับสูงสุด คือ ปัญหาผู้รับการนิเทศไม่มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองหลังจากได้รับการนิเทศ ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางอันดับรองลงมาได้แก่ปัญหาการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อสรุปผลการปฏิบัติงานนิเทศ ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อที่มีปัญหาอยู่ในอันดับ 3 คือ ผู้ปฏิบัติการนิเทศนำเอานวัตกรรม เทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการนิเทศซึ่งมีปัญหามอยู่ในระดับปานกลาง

2.5 การประเมินผล และรายงานผลการนิเทศการศึกษา มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีปัญหาอันดับสูงสุด คือ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการนิเทศไม่ได้มาตรฐาน ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับมาก อันดับรองลงมาได้แก่ การจัดเก็บผลการประเมินการนิเทศไว้เป็นข้อสนเทศยังไม่เป็นระบบ ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อที่มีปัญหาอยู่ในอันดับ 3 คือ บุคลากรในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการนิเทศ ซึ่งมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3

3. แนวทางในการพัฒนากระบวนการนิเทศการศึกษา ใช้วิธีการประชุมสนทนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน โดยการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปัญหากระบวนการนิเทศการศึกษา 5 ขั้นตอน โดยเลือกประเด็นปัญหามากที่สุด 3 ลำดับแรก ให้ผู้เชี่ยวชาญประชุมกลุ่มเพื่อหาแนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ดังนี้

3.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ

ประเด็นปัญหา

1) ในการนิเทศการศึกษาในองค์กรนั้นบุคลากรไม่ได้มีส่วนร่วมทุกคนในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการนิเทศ

แนวทางการพัฒนา

1.1) แต่งตั้งบุคลากรให้เหมาะสมกับความสามารถและภาระกิจงานที่รับผิดชอบ

1.2) ประชุมชี้แจงให้บุคลากรในองค์กรตระหนักและเห็นความสำคัญของการ

การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ

1.3) กำหนดนโยบายและมีมาตรการที่ชัดเจน

1.4) ควรจัดอบรมสัมมนาบุคลากรในองค์กรให้มีความรู้ความเข้าใจและเกิดทักษะในเรื่อง การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ

1.5) ควรลดภาระงานอื่นๆที่ไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้น้อยลง
ประเด็นปัญหา

2) การเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหาและการประเมินทางเลือกเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการนิเทศการศึกษา

แนวทางการพัฒนา

2.1) สำรวจสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการนิเทศของบุคลากรในองค์กร

2.2) กำหนดทางเลือกให้ครอบคลุมภารกิจ

2.3) กำหนดโครงการหรือวางแผนการนิเทศการศึกษาให้เป็นระบบ

2.4) นิเทศการศึกษาตามแผนที่กำหนดไว้

2.5) เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอทางเลือก

ประเด็นปัญหา

3) ในองค์กรยังมีการเก็บและการตรวจสอบข้อมูลของการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ ที่ไม่เป็นระบบและลำสมัย

แนวทางแก้ปัญหา

3.1) อบรมสัมมนาเพื่อเพิ่มทักษะในการใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บข้อมูล

3.2) แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบจัดเก็บข้อมูล

3.3) วางแผนกระบวนการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นระบบและง่ายต่อการค้นหา

3.4) จัดทำข้อมูลสารสนเทศให้ทันสมัย

3.2 การวางแผนการนิเทศการศึกษา

ประเด็นปัญหา

1) การประสานงานกับบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการวางแผนนิเทศการศึกษา

แนวทางในการพัฒนา

1.1) ควรแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อประสานงานกับบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.2) จัดอบรมสัมมนาฝึกทักษะในการวางแผนการนิเทศการศึกษา

1.3) สร้างเครือข่ายในการประสานงาน

ประเด็นปัญหา

2) บุคลากรในองค์กร ไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการนิเทศการศึกษา

แนวทางการพัฒนา

2.1) จัดประชุมสัมมนาให้กับบุคลากรในองค์กร ให้มีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการวางแผนการนิเทศ

2.2) ควรแต่งตั้งคณะทำงานจากบุคลากรในองค์กร ให้มีส่วนร่วมในการวางแผนการศึกษา

2.3) ลดภารกิจงานอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ประเด็นปัญหา

3) การนิเทศการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของการนิเทศการศึกษาจากปัญหาและความต้องการที่เกิดขึ้นภายในองค์กร

แนวทางในการพัฒนา

3.1) จัดทำเอกสารประกอบการจัดทำแผนเพื่อให้บุคลากรใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

3.2) ควรจัดให้มีการวางแผนการปฏิบัติงานนิเทศไว้ล่วงหน้า

3.3) ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อการนิเทศการศึกษาไว้โดยเฉพาะเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3.3 การสร้างสื่อและเครื่องมือ

ประเด็นปัญหา

1) การกระตุ้นให้บุคลากรสร้างสื่อและเครื่องมือเพื่อใช้ในการนิเทศการศึกษา

แนวทางการพัฒนา

1.1) ผู้นิเทศควรใช้สื่อและเครื่องมือในการนิเทศการศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาการนิเทศครั้งต่อไป

1.2) กระตุ้นให้ผู้นิเทศเห็นความสำคัญของการใช้สื่อและเครื่องมือในการนิเทศการศึกษา

1.3) จัดการฝึกอบรมปฏิบัติการผลิตสื่อและเครื่องมือในการนิเทศการศึกษา พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอ

1.4) หาเครือข่ายในการสร้างสื่อและเครื่องมือ

1.5) กำหนดมาตรการกำกับดูแลในการสร้างสื่อและเครื่องมือ

ประเด็นปัญหา

- 2) ประสิทธิภาพของสื่อและเครื่องมือในการนิเทศการศึกษายังไม่ดีพอ

แนวทางการพัฒนา

- 2.1) พัฒนาสื่อและเครื่องมือให้มีประสิทธิภาพโดยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- 2.2) ควรจัดเก็บสื่อและเครื่องมือให้เป็นระบบ โดยมีสถานที่จัดเก็บและ

มอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบ

- 2.3) ควรสนับสนุนงบประมาณในการผลิตสื่อและเครื่องมือประเภท

โสตทัศนอุปกรณ์ให้กับงานนิเทศการศึกษา

ประเด็นปัญหา

- 3) การนำสื่อและเครื่องมือไปใช้ในการนิเทศไม่มีการทดลองก่อนนำไปใช้จริงเพื่อหาข้อบกพร่อง

แนวทางการพัฒนา

- 3.1) สร้างความตระหนักให้กับผู้นิเทศเพื่อให้เห็นความสำคัญของการหาประสิทธิภาพของสื่อและเครื่องมือ
- 3.2) นำสื่อและเครื่องมือไปทดลองใช้ก่อนนำมาใช้จริง
- 3.3) เลือกใช้สื่อและเครื่องมือที่ผ่านการหาประสิทธิภาพจากแหล่งอื่น
- 3.4) นำผลการใช้สื่อและเครื่องมือต่างๆมาวิเคราะห์และปรับปรุงเพื่อพัฒนาเครื่องมือในการนิเทศครั้งต่อไป

3.4 การปฏิบัติการนิเทศการศึกษา

ประเด็นปัญหา

- 1) ผู้รับการนิเทศไม่มีความกระตือรือร้นในการที่จะพัฒนาตนเองหลังจากที่ได้รับ การนิเทศ

แนวทางการพัฒนา

- 1.1) ผู้นิเทศควรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมีความรับผิดชอบเพื่อให้เกิดความศรัทธา เชื่อถือของผู้รับการนิเทศ
- 1.2) ควรจัดให้มีการอบรมสัมมนาให้ผู้นิเทศมีความรู้และเกิดทักษะตลอดจนสามารถใช้เทคนิคในการนิเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.3) ต้องมีมาตรการกำกับการนิเทศที่ชัดเจน

ประเด็นปัญหา

- 2) ไม่มีการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อสรุปผลการปฏิบัติการนิเทศ

แนวทางการพัฒนา

- 2.1) สร้างความตระหนักให้กับบุคลากรเห็นความสำคัญของการวิเคราะห์และวางแผน การนิเทศ
- 2.2) ควรมีการปฏิบัติการนิเทศที่เป็นไปตามแผนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ
- 2.3) ผู้นิเทศควรนำข้อมูลที่ได้มาสรุปผลและวิเคราะห์หาข้อบกพร่องจะได้นำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาปรับปรุงต่อไป
- 2.4) หน่วยงานระดับสูงควรกำหนดแผนการติดตามกำกับให้แน่ชัดและปฏิบัติตามแผนอย่างจริงจัง

ประเด็นปัญหา

- 3) ผู้ปฏิบัติการนิเทศไม่นำเอานวัตกรรมเทคนิคและวิธีการใหม่ๆมาใช้ในการนิเทศ

แนวทางการพัฒนา

- 3.1) พัฒนาความรู้ในการสร้างนวัตกรรมเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ในการนิเทศอย่างต่อเนื่อง
- 3.2) ผู้นิเทศควรรหาวิธีหรือเทคนิคใหม่ที่เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้รับการนิเทศ
- 3.3) ผู้นิเทศควรใช้วิธีการนิเทศแบบให้ผู้รับการนิเทศมีส่วนร่วม
- 3.4) จัดหาแหล่งเก็บนวัตกรรมเทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ
- 3.5) ศึกษาดูงานจากแหล่งศูนย์นวัตกรรม ใหม่ ๆ

3.5 การประเมินผลและรายงานผล

ประเด็นปัญหา

- 1) ปัญหาเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการนิเทศไม่ได้มาตรฐาน

แนวทางการพัฒนา

- 1.1) จัดอบรมปฏิบัติการให้ความรู้และฝึกทักษะการสร้างเครื่องมือประเมินผล การนิเทศ
- 1.2) ตั้งงบประมาณสนับสนุนการผลิตเครื่องมือการประเมินผล การนิเทศ
- 1.3) การตั้งทีมงานการจัดเก็บเครื่องมือในการประเมินให้เป็นระบบ

ประเด็นปัญหา

2) การจัดเก็บข้อมูลการประเมินการนิเทศไม่เป็นระบบ

แนวทางการพัฒนา

- 2.1) นำข้อมูลที่ได้มาจัดให้เป็นระบบและวิเคราะห์สรุปผล
- 2.2) จัดทำข้อมูลประเมินผลการนิเทศให้เป็นปัจจุบัน
- 2.3) จัดตั้งทีมงานจัดเก็บเครื่องมือในการประเมินผลให้เป็นระบบ

ประเด็นปัญหา

3) บุคลากรในองค์กรไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลการนิเทศ

แนวทางการพัฒนา

- 3.1) สร้างความตระหนักให้บุคลากรเห็นความสำคัญในการประเมินผลการนิเทศ
- 3.2) ควรนำข้อมูลจากการประเมินผลการนิเทศมาวิเคราะห์เพื่อพิจารณา

ปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพ

- 3.3) มีมาตรการกำกับภารกิจของบุคลากร
- 3.4) แต่งตั้งบุคลากรให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ
- 3.5) ควรให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบวิธีการและเกณฑ์การประเมินผลเพื่อทุกคนจะได้เข้าใจนำไปปรับปรุงพัฒนาตนเองต่อไป
- 3.6) ควรประชุมชี้แจงให้บุคคลในองค์กรเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการประเมินผลการนิเทศ

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 มีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังนี้

ระดับปัญหาของการปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 พบว่ามีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละขั้นตอนพบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศการศึกษาของศึกษานิเทศก์และผู้บริหารโรงเรียน มีปัญหาการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกขั้นตอนเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บดินทร์ รัชญ์น้อม (2541) ได้วิจัยเรื่องกระบวนการนิเทศการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาตามกระบวนการ 5 ขั้นตอนมีปัญหาการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิวัฒน์ ตู้อานงค์ (2543) ได้ว่าเรื่องความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ ในการนิเทศการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา มีปัญหาการดำเนินงานอยู่ใน

ระดับปานกลางทุกด้าน ทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประยูร ภูพันธ์ (2543) ได้วิจัยเรื่อง การติดตามการดำเนินงานนิเทศการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น มีปัญหาการดำเนินงานนิเทศอยู่ในระดับปานกลาง

จากสภาพปัญหาของการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 เป็นรายขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ มีปัญหาการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากในองค์กรไม่นำปัญหามาวิเคราะห์และประเมินหาทางเลือกเพื่อนำไปวางแผน การนิเทศการศึกษา ขาดการเก็บข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลของการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการที่เป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สานิตย์ พงษ์ประสพ (2541) ได้ศึกษา ปัญหาและข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาการนิเทศการศึกษาของหัวหน้าการประถมศึกษา อำเภอใน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ สรุปผลการวิจัยในปัญหาการนิเทศขั้นตอนการศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะว่า สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 : 109) ได้กำหนดนโยบายปรับปรุงประสิทธิภาพ การนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง ดำรงข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ของการดำเนินงานขององค์กรที่จะต้องปรับปรุงเพื่อพัฒนาโดยเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวม ข้อมูลที่เหมาะสม วิเคราะห์ข้อมูล ระบุสภาพปัญหาสาเหตุ และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ระบุความต้องการและเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการเป็นขั้นตอนแรกของผู้นิเทศต้องทราบ เพราะการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและ ความต้องการจะทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการและความพร้อมในการปฏิบัติงาน แต่ถ้าวินิจฉัยให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้นนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องจัดประชุม อบรม สัมมนา หรือ จัดเอกสารเผยแพร่ให้กับผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติหรือเทคนิควิธีการศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การปฏิบัติงานจะต้องให้บุคลากรในองค์กรได้ร่วมกันวิเคราะห์ ประเมินหาทางเลือกตลอดจนจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศไว้ให้พร้อมสำหรับใช้ในการวางแผนต่อไป

2. การวางแผนการนิเทศการศึกษา มีปัญหาการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งปัญหา ส่วนใหญ่เกิดจาก ขาดการประสานงานของบุคลากร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บุคลากรไม่มีส่วนร่วม ในการวางแผนดำเนินการนิเทศการศึกษาซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิวัฒน์ ตู้อำนาจ (2543) ได้วิจัยเรื่องความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศ การศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ขั้นตอนการวางแผน การนิเทศ มีปัญหาอยู่ระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งศิริ น ไตรโยธี (2542) ได้วิจัยเรื่อง การนิเทศการศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง

จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบปัญหาในเรื่องบุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนการศึกษา แต่โดยภาพรวมการวางแผนการนิเทศการศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะว่าสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 10) ได้กำหนดนโยบายให้มีการวางแผน การนิเทศการศึกษาเป็นขั้นตอนที่นำทางเลือกที่จะดำเนินการร่วมกัน กำหนดรายละเอียดกิจกรรมและจัดขั้นตอนการปฏิบัติเขียนเป็นโครงการนิเทศการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้การนิเทศมีการสอดคล้องกับการบริหาร เพราะถ้าหากผู้นิเทศมีความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนการนิเทศเป็นอย่างดีแล้วจะทำให้การนิเทศการศึกษามีความก้าวหน้า และส่งผลให้การบริหารการศึกษามีประสิทธิภาพอีกด้วย แต่จะเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้นถ้าหากผู้บริหารระดับสูงได้สนับสนุนส่งเสริมให้มีการนิเทศมีการวางแผนงานอย่างต่อเนื่อง โดยให้บุคลากรในองค์กรมีส่วนร่วมใน การวางแผนและปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้

3. การสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศการศึกษา มีปัญหาการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากสื่อและเครื่องมือการนิเทศการศึกษาขาดประสิทธิภาพ ขาดงบประมาณในการสร้างสื่อและเครื่องมือในการนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บดินทร์ รัชญ์น้อม (2541) ได้วิจัยเรื่องกระบวนการนิเทศการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานของการสร้างสื่อและเครื่องมือในการนิเทศมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง สาเหตุส่วนใหญ่มาจากขาดงบประมาณ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิวันท์ พินทอง (2542) ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานการนิเทศการศึกษาของหน่วยศึกษานิเทศก์ ในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เขตการศึกษา 5 ปัญหาการบริหารงานการนิเทศการศึกษาที่พบได้แก่ ขาดงบประมาณ ขาดข้อมูลประกอบการตัดสินใจสั่งการทั้งนี้หากหน่วยงานที่รับผิดชอบมีการกระตุ้นให้ผู้นิเทศมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการสร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศ ให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการผลิตสื่อและใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการนิเทศได้อย่างเหมาะสม สนับสนุนงบประมาณให้ผู้นิเทศได้สร้างสื่อและเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพได้มาตรฐานแล้วนั้น ผู้นิเทศจะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการสร้างสื่อและการเลือกเครื่องมือที่ถูกต้อง ได้มาตรฐานจะช่วยให้ทราบปัญหาที่แท้จริง

4. การปฏิบัติการนิเทศการศึกษา มีปัญหาการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากผู้รับการนิเทศไม่มีความกระตือรือร้นในการที่จะพัฒนาตนเองหลังจากที่ได้รับ การนิเทศ เมื่อปฏิบัติการนิเทศแล้วไม่นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อสรุปผล ผู้ปฏิบัติการนิเทศ มีภารกิจงานอื่นมาก และผู้นิเทศไม่นำนวัตกรรมเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมานจิต พงษ์สนาม (2542) ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานการนิเทศการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 6 พบว่า บุคลากรขาดความรู้ทางการนิเทศการศึกษา

บุคลากรไม่ให้ความสนใจกับการนิเทศเท่าที่ควร มีงานรับผิดชอบมากไม่มีเวลาเพียงพอ ปฏิบัติงานไม่จริงจัง ผู้นิเทศไม่ได้รับการยอมรับจากคณะครู การดำเนินงานยังขาดการวิเคราะห์และสรุปผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกกร จัตรีรัฐเลิศ (2546) ได้วิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการดำเนินงานนิเทศการศึกษาในกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่า ปัญหาการร่วมมือของครูผู้สอน ปัญหาเกี่ยวกับเวลา และปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิวันท์ พินทอง (2542) ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานการนิเทศการศึกษาของหน่วยศึกษานิเทศก์ในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เขตการศึกษา 5 ปัญหาการบริหารงานการนิเทศการศึกษาได้แก่ ครูไม่พัฒนาตนเองและไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ขาดการนิเทศอย่างเป็นระบบ ไม่มีเวลาพอในการนิเทศและประเมินคุณภาพ ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างโรงเรียนและหน่วยศึกษานิเทศก์ จึงทำให้ขั้นตอนการปฏิบัติงานนิเทศยังไม่ดีเท่าที่ควร แต่ถ้าหากมีการส่งเสริมให้ผู้นิเทศได้มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการปฏิบัติงานตลอดจนการกำกับติดตามการนิเทศและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงานต่อไป การนิเทศการศึกษาเป็นงานด้านหนึ่งในงานหลักของการพัฒนาการศึกษา ถ้าต้องการให้ประสบความสำเร็จจะต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐาน คือ บุคลากรต้องมีความรู้ความสามารถ มีความตระหนักเห็นความสำคัญของการนิเทศการศึกษาจึงจะทำให้การปฏิบัติการนิเทศมีประสิทธิภาพ

5. การประเมินผลและรายงานผลการนิเทศ มีปัญหาการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากเครื่องมือการประเมินผลการนิเทศไม่ได้มาตรฐาน การเก็บข้อมูลการประเมินไม่เป็นระบบ บุคลากรในองค์กรไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลการนิเทศ สอดคล้องกับการวิจัยของ อภิวันท์ พินทอง (2542) ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานการนิเทศการศึกษาของหน่วยศึกษานิเทศก์ในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เขตการศึกษา 5 ปัญหาการบริหารงานนิเทศการศึกษาได้แก่ การประเมินผลไม่เป็นระบบและขาดการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิวัฒน์ ตูจันงค์ (2543) ได้วิจัยเรื่องความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการนิเทศการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ด้านการประเมินผลการนิเทศมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้ติดตามเรื่องการประเมินผลและรายงานผลอย่างจริงจัง ทำให้การปฏิบัติไม่ต่อเนื่องและการเก็บข้อมูลการประเมินไม่เป็นระบบ แต่ถ้าหากมีการสนับสนุนงบประมาณส่งเสริมให้ผู้นิเทศสร้างเครื่องมือในการประเมินผลและรายงานผลการนิเทศ การเก็บข้อมูลให้เป็นระบบ และให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตลอดจนจัดให้มีการประเมินผลและรายงานผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งรายงานให้ผู้นิเทศและผู้เกี่ยวข้องทราบ ยังต้องมีการติดตามและ

ประเมินผลทุกระยะทุกลำดับขั้นตอนของการทำงาน เพื่อจะได้ทราบว่าการปฏิบัติงานได้ผลเพียงใดและจะได้ร่วมกันพิจารณาหาทางแก้ไขให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

ขั้นตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ และสังเคราะห์จากการสนทนากลุ่ม เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3

จากการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เสนอวิธีการพัฒนากระบวนการนิเทศการศึกษา ในเนื้อหา 5 ขั้นตอน สามารถสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนา ซึ่งมีข้ออภิปรายตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ในขั้นตอนนี้มีวิธีการดำเนินการคือ แต่งตั้งคณะทำงาน จัดประชุมอบรม สัมมนา สurvey สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมานจิต พงษ์สนาม (2542) ได้วิจัยเรื่องการดำเนินงานการนิเทศการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 พบว่า ต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการโดยคัดเลือกและนำหลักประชาธิปไตยมาใช้ดำเนินการ มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ศึกษาการประเมินความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกกร ฉัตรหิรัญเลิศ (2546) ได้วิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการดำเนินงานนิเทศการศึกษาในกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่า ต้องมีการกำหนดนโยบายและวางแผน การนิเทศการศึกษา โดยการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ จัดลำดับความสำคัญของข้อมูลตาม ความเร่งด่วน ความรุนแรง

2. การวางแผนการศึกษา ในขั้นตอนนี้มีวิธีการดำเนินการคือ จัดประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการสร้างเครือข่ายในการประสานงาน มีการวางแผนในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมานจิต พงษ์สนาม (2542) ได้วิจัยเรื่องการดำเนินงานการนิเทศการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 พบว่า การนิเทศต้องมีการกำหนดกรอบแผนงานนโยบาย และโครงการนิเทศ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกกร ฉัตรหิรัญเลิศ (2546) ได้วิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการดำเนินงานนิเทศการศึกษาในกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่า ต้องกำหนดทางเลือกในการปฏิบัติงาน แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการนิเทศการศึกษา และจัดทำแผนงาน โครงการนิเทศการศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งศิริ น ไตรโยธี (2542) ได้วิจัยเรื่องการนิเทศการศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย พบว่า ควรให้มีส่วนร่วมในการระดมสมอง และมีส่วนร่วมในการวางแผนการนิเทศ

3. การสร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศ ในขั้นตอนนี้มีวิธีการดำเนินการคือ ผู้นิเทศควรใช้สื่อและเครื่องมือในการนิเทศ เห็นความสำคัญในการใช้สื่อ พัฒนาสื่อให้มีประสิทธิภาพและควรมีงบประมาณในการสนับสนุนในการสร้างสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมานจิต พงษ์สนาม (2542) ได้วิจัยเรื่องการดำเนินงานการนิเทศการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 พบว่า ผู้นิเทศควรมีการพัฒนาสื่อให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ แรมเซย์ และแมรี่หลุยส์ (Ramsey and Marylou, 1990) ได้ศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ เรื่องกระบวนการนิเทศแบบคลินิก จากสมาคมผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ พบว่า ทักษะในการทำงานหรือการนิเทศ และทักษะในการใช้คำแนะนำความรู้ ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และทักษะดังกล่าวนี้อาจจะนำมาเสนอด้วยสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีสมัยใหม่ในรูปแบบของออดิโอเทป วิดีโอเทป เครื่องฝึกทำงานไมโครคอมพิวเตอร์ บทบาทสมมุติ

4. การปฏิบัติการนิเทศ ในขั้นตอนนี้มีวิธีการดำเนินการคือ การจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้แก่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ปฏิบัติการนิเทศอย่างต่อเนื่อง หาวิธีหรือเทคนิคใหม่ๆ มาใช้เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้รับการนิเทศและอาจมีการไปศึกษาดูงานเพื่อให้การนิเทศมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประยูร ภูพันธ์ (2543) ได้วิจัยเรื่อง การติดตามการดำเนินงานนิเทศการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเขาสวนกวาง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ควรให้ความสำคัญการนิเทศ ผู้นิเทศควรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ผู้นิเทศควรให้ผู้รับการนิเทศมีส่วนร่วมในการนิเทศ และมีมาตรการกำกับ ติดตามการนิเทศอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกกร ฉัตรหิรัญเลิศ (2546) ได้วิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการดำเนินงานนิเทศการศึกษาในกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษาจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่า ต้องมีการประชุมชี้แจงผู้มีส่วนร่วมทำความเข้าใจคณะกรรมการ และให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาแก่ผู้รับการนิเทศ โดยการประชุมและเชิญวิทยากรมาอบรม การศึกษาดูงาน การจัดทำเอกสารเผยแพร่ การระดมความคิด และติดตามผลการดำเนินงาน ส่งเสริมการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้รับการนิเทศ

5. การประเมินและรายงานผล ในขั้นตอนนี้มีวิธีการดำเนินการคือ สร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญของการประเมินผลและรายงานผลการนิเทศ ประชุมชี้แจงให้บุคลากรเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการประเมินผลและรายงานผลการนิเทศ และส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีการกำกับติดตามงานอย่างต่อเนื่องทั้งก่อนการดำเนินงาน ระหว่างการดำเนินงาน และหลังการดำเนินงาน จึงจัดทำสรุปรายงานผลให้กับผู้เกี่ยวข้องทราบ เพื่อพัฒนาคุณภาพของงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกกร ฉัตรหิรัญเลิศ (2546) ได้วิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการดำเนินงานนิเทศการศึกษาในกรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา จากสำนักงานรับรอง

มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่า การประเมินผลการนิเทศการศึกษาควรประเมินก่อนการดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ หลังการดำเนินการ และประเมินความพึงพอใจของครูผู้สอนแล้วจัดทำสรุปรายงานในรูปแบบของแฟ้มรายงานผล มีการนำผลสรุปโครงการไปใช้ในการแก้ไขและพัฒนาจัดทำเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลสรุปโครงการ และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของสวีเนย์ และลินด์เซย์ (Sweeney and Lindsey, 1987) จากรายงานผลการประชุมประจำปีของสมาคมผู้บริหารโรงเรียนในแคลิฟอร์เนียเรื่อง การแก้ปัญหาการปฏิบัติงานตามกระบวนการนิเทศพบว่า การประเมินผลงานควรกระทำในโอกาสต่างๆ เพื่อการสรุปผลงานในรอบปีซึ่งจะเป็นการช่วยแก้ปัญหาการปฏิบัติงานตามกระบวนการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการนิเทศการศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การพัฒนากระบวนการนิเทศการศึกษา ควรมีการจัดประชุม อบรม สัมมนาให้บุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกิดทักษะ เพื่อให้มีการปฏิบัติการนิเทศอย่างจริงจัง
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ควรมีการส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษา ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติการนิเทศทุกขั้นตอน เพื่อจะได้ช่วยกันแก้ไขปรับปรุงให้การนิเทศมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดทำสื่อและเครื่องมือในการนิเทศอย่างเพียงพอ
4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ควรมีการกำกับติดตาม ประเมินผลการนิเทศอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ควรนำข้อมูลจากผลการวิจัยมาเป็นข้อมูลในการวางแผนงานหรือโครงการนิเทศโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเพื่อหายุทธศาสตร์ ในการให้กำลังใจสำหรับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3
2. ควรศึกษาเพื่อหาแนวทางพัฒนากระบวนการนิเทศแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3
3. ควรศึกษาหาเทคนิคในการนิเทศวิธีการใหม่ ๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา